

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет психології та соціальної роботи

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

*Методичні рекомендації
для студентів спеціальності 053 «Психологія»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*

ОДЕСА
2024

УДК 159.9:34(072)
Ю701

Укладач:

Юнг Н. В. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної та клінічної психології

Рецензенти:

Псядло Е. М. – доктор біологічних наук, професор, завідуючий кафедри практичної та клінічної психології Одеського Національного Університету імені І. І. Мечникова

Коваль Г. Ш. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри диференціальної і спеціальної психології Одеського Національного Університету імені І. І. Мечникова

*Рекомендовано до друку Вченою радою
факультету психології та соціальної роботи ОНУ імені І. І. Мечникова
Протокол № 6 від 24.04.2024 р.*

Юридична психологія : методичні рекомендації до курсу
Ю701 «Юридична психологія» для студентів спеціальності 053
«Психологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / уклад.
Н. В. Юнг. Одеса : Букаєв Вадим Вікторович, 2024. – 28 с.

Методичні рекомендації містять всю необхідну інформацію з дисципліни «Юридична психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на факультеті психології та соціальної роботи ОНУ імені І. І. Мечникова.

Методичні рекомендації призначено для студентів денної й заочної форми навчання за спеціальністю 053 «Психологія» і можуть бути використані студентами та викладачами відповідних кафедр. Ціль методичних рекомендацій – надати методичну допомогу студентам в підготовці до дисципліни «Юридична психологія».

УДК159.922.6(072)

© Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2024

ЗМІСТ

Вступ.....	4
Тема 1. Юридична психологія як наука	7
Тема 2. Психологічні детермінанти правомірної поведінки	9
Тема 3. Правова психологія спільнот	10
Тема 4. Методи та методологія юридичної психології.....	12
Тема 5. Психологічні особливості юриста	14
Тема 6. Психологія роботи з персоналом юридичних органів.....	15
Тема 7. Психологічні дії в правоохоронній діяльності.....	17
Тема 8. Психологічний портрет та закономірності його складання.....	18
Тема 9. Психологічні особливості професійного спілкування, встановлення контакту та довірливих відношень	20
Тема 10. Психологія викриття маскуванню, інсценування та неправдоподібного алібі.....	22
Тема 11. Психотехніка в роботі юриста	23
Література.....	27

ВСТУП

Удосконалення навчально-виховного процесу належить до соціально-значущих завдань, виконання яких передбачає всебічне використання психологічних знань у формуванні особистості людини та підготовки його до творчої праці. Пропоновані методичні рекомендації покликані допомогти студентам в засвоєнні основних положень сучасної психології, яка вступає «в той етап свого розвитку, коли все більш виразною стає потреба переходу від аналітичного вивчення окремих психічних функцій, процесів і станів до синтезу накопичуваних даних, до розкриття інтегральних якостей людини, до розумінню його як цілісності».

Навчальний курс «Юридична психологія» присвячений розгляду найбільш актуальних прикладних проблем психології, висунутих на розгляд в самий останній час. Центральна ідея курсу полягає в тому, що в ньому розкриваються основні аспекти теорії, практики та методології юридичної психології та діяльність правоохоронних органів по формуванню психологічних застав законності та правопорядку (психологія права, психологія правосвідомості, правова психологія населення тощо).

Основною формою вивчення студентами курсу «Юридична психологія» є відвідування лекцій, які охоплюють своїм змістом сутність юридичної психології, розкривають особливості різних теорій, знайомлять студентів з основами психологічних технологій у правоохоронній діяльності, психологічними засадами роботи з персоналом, формуванням та функціонуванням психологічної служби у правоохоронних органах, а також з психологічними особливостями роботи працівників різних юридичних професій. Матеріали поміщені у вигляді схем, що дають наочне кончина про структуру психічного явища і співвідношення його компонентів, визначення основних понять, що відносяться до даної теми.

Самостійна робота студентів є складовою навчального процесу у вищій школі. Внутрішня переробка лекційного

матеріалу, формування власних оціночних суджень, прагнення до самоосвіти і творчого використання знань у майбутній професійній діяльності, є умовою успішного становлення фахівця. У всіх запропонованих національних стандартах в галузі освіти провідне місце відводиться самостійної творчої роботи студента. Вхідження України в Болонський процес, впровадження у вищих навчальних закладах кредитно-модульної системи навчання передбачає зміни в навчальному процесі: в навчальних планах реалізується тенденція до скорочення аудиторних годин і збільшення кількості годин, які відводяться на самостійну роботу студента.

Навчальний курс "Юридична психологія" є одним із курсів циклу професійної підготовки бакалаврів психологічного відділення і включає сплановані та рівномірно розподілені складові теоретичної та практичної підготовки. Основна мета курсу полягає в формуванні у студентів наукового уявлення про основні проблеми юридичної психології та можливі втручання психолога, а також сформувані загальнокультурні і професійні компетентності, у т.ч. можливість використовувати в прикладних дослідженнях базові знання з області теорії та методології психологічної науки.

Вивчення дисципліни «Юридична психологія» здійснюється в рамках лекційно-практичної системи й передбачає:

1. Лекційний курс;

2. Практичні заняття;

Лекція (лекція-доповідь, лекція-бесіда, лекція-дискусія). В ході лекцій за характером логіки пізнання впроваджуються аналітичний, синтетичний, індуктивний та дедуктивний методи. За рівнем самостійної розумової діяльності – проблемний виклад та частково-пошуковий метод.

Практичні заняття, які включають заняття для закріплення і систематизації знань, та заняття для вивчення нового матеріалу. За формою проведення - бесіда; обговорення (реферативний), дискусія, практикум.

Підсумковий контроль знань з навчальної дисципліни:

При вивченні навчальної дисципліни здійснюється поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться з метою визначення рівня підготовленості студента з певних тем, розділів робочої навчальної програми, якості виконання конкретних завдань та здійснюється впродовж семестру під час проведення аудиторних занять (лекції, семінарські заняття) та при виконанні самостійної роботи.

Об'єктом поточного оцінювання є:

- програмний матеріал, який викладається на лекціях;
- питання і проблеми, що розглядаються та обговорюються на семінарських заняттях;
- програмний матеріал для самостійного вивчення, який передбачений робочою програмою та включає: реферати, презентації, практичні завдання.

Форма підсумкового контролю – залік. Загальна підсумкова оцінка (сума балів) складається з оцінки поточного контролю результатів навчання впродовж семестру та оцінки результатів навчання при проведенні контрольних заходів під час підсумкового контролю (заліку). Залік виставляється за результатами роботи здобувача впродовж усього семестру. Підсумкова оцінка визначається як проста сума балів за результатами поточного контролю за 100-бальною шкалою.

Здобувач одержує підсумкову оцінку за залікову навчальну дисципліну, якщо за результатами поточного контролю він набрав 60 і більше балів.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав менше 60 балів, він повинен виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів одержати відповідну кількість залікових балів із дисципліни.

Якщо за результатами поточного контролю здобувач набрав 60 і більше балів, проте хоче поліпшити свій підсумковий результат, він також може виконати залікове завдання і з урахуванням його результатів підвищити свою підсумкову оцінку з дисципліни

Тема №1. **ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ ЯК НАУКА**

Виникнення юридичної психології. Проблема взаємозв'язку державної влади та суспільства.

Визначення правової системи, правового суспільства та правової сфери держави та суспільства.

Роль психології у формуванні законності та правопорядку. Визначення правопорядку.

Інтегративний характер предмету юридичної психології.

Цілі та основні завдання юридичної психології як науки.

Психологічна сутність та структура предмету юридичної психології.

Методичні поради по вивченню теми

Знайомство студентів з юридичною психологією починається з чіткого визначення її ролі у суспільстві та складності її предмету.

Опрацьовуючи тему «Юридична психологія як наука» студенти повинні розрізняти поняття законність та правопорядок. Вони взаємопов'язані, але не тотожні. Правопорядок – це кінцевий результат законності, дих права, фактичний правовий стан, досягнений рівень законності у даний час та у даному місці.

Основними рисами правопорядку виступають: перевага закону у відношеннях, які регулюються правом; повне дотримання та виконання усіма суб'єктами юридичних обов'язків; сувора суспільна дисципліна; забезпечення максимально благоприємних умов для використання об'єктивних прав тощо.

Студенти повинні чітко засвоїти, що юридична психологія знаходиться на межі юриспруденції та психології та покликана розуміти власний предмет у «юридичній частині» так, як його розуміє юридична наука, а у «психологічній» - як його розуміє психологічна наука.

Тому **предметом юридичної психології** виступає психологічна реальність (психологічні феномени, психологічні закономірності та психологічні механізми) у діяльності юридичних органів, державних, господарських та суспільних організацій у їхніх впливах на правову систему та залежності від неї, а також юридично значущих сторін способу життя, поведінки та правовідношень громадян та їхніх груп.

Коротше – **предмет юридичної психології** – психологія людей у відношеннях з системою права.

Особливу увагу при вивченні теми необхідно приділити завданням юридичної психології на сучасному етапі.

Рівень теоретичного знання

Студенти повинні знати визначення юридичної психології, надавати характеристику законності та правопорядку, виділяти історичні етапи у розвитку юридичної психології. Крім того, вони повинні чітко орієнтуватися у особливостях юридичної психології в сучасний період.

Студенти повинні знати предмет юридичної психології та розуміти його інтерактивність.

Рівень практичних навичок

Студенти повинні вміти розділяти основні теорії взаємозв'язку психології та юриспруденції, правильно інтерпретуючи власні та класичні приклади, аналізувати історичні та сучасні погляди на цю проблему, розвивати психологічне мислення.

Теми рефератів

1. Зв'язок юридичної психології з загальною та диференціальною психологією.

Самостійна робота

Самостійно опрацювати питання:

- Основні принципи юридичної психології.
- Історичні передумови виникнення юридичної психології.

Тема №2. ПСИХОЛОГІЧНА ДЕТЕРМІНАЦІЯ ПРАВОМІРНОЇ ПОВЕДІНКИ

«Психологічна школа права» Л. І. Петражицького.
Визначення правового регулювання.

Роль мислення, волі та мотивації у регулюючому впливі права. Роль соціально-психологічних групових факторів у теорії права.

Правові засоби та психологія. Психологічний механізм як головне джерело юридичної сили.

Взаємозв'язок правових засобів та психологічних властивостей.

Методичні поради по вивченню теми

Достатньо важким для засвоювання є матеріал щодо аналізу поглядів Л. І. Петражицького, в яких автор зробив радикальну спробу психологічно розкрити зв'язок особистості та права.

Опрацьовуючи це питання, студенти мають засвоїти, що право, яке призначене регулювати суспільні відносини, створює вплив на психологію і поведінку людей. Під правовим регулюванням розуміється використання всіх можливостей впливу права на свідомість та поведінку людей, всіх його видів – виховного, мотиваційного та специфічна юридичного, - закріплення прав та обов'язків учасників суспільних відношень, встановлення правових заборон, забезпеченість права мірами державного примусу.

З точки зору психології, всі подібні впливи відносяться до поведінково-діяльнісних. Але студенти мають усвідомити, що соціально-психологічний вплив правового регулювання насправді повинний бути більш глибоким та різноманітним.

Студенти мають засвоїти, що норми права щільно пов'язані з психологічними механізмами. Але майбутні юридичні психологи повинні розуміти, чому ці механізми не завжди спрацьовують, при яких психологічних умовах він створює певний регулюючий вплив. Перша група умов спрямована на

покращення життя людей, відповідності їхнім соціальним очікуванням, врахуванню правової культури тощо. Друга група умов – це саме люди, яким адресовані правові норми, їхні індивідуально-типологічні особливості.

Рівень теоретичного знання

Студенти повинні знати психологічні механізми як головне джерело юридичної сили, характеризувати роль мислення, волі та мотивації у регулюючому впливі права.

Рівень практичних навичок

Студенти повинні вміти розрізняти окремі групи психологічних умов, які визначають силу права, вміти знаходити в них спільне, виокремлювати роль соціально-психологічних групових факторів у теорії права.

Теми рефератів

1. Загальна характеристика правової ідеології та правової психології.
2. Об'єктивна реальність як підґрунтя формування правової свідомості населення.

Самостійна робота

Самостійно опрацювати питання:

- Правосвідомість як теорія юридичної психології;
- Структура правової свідомості.
- Стан наукової розробки проблеми.

Тема № 3.

ПРАВОВА ПСИХОЛОГІЯ СПІЛЬНОТ

Правова психологія як реальність. Рівні розвитку правової психології суспільства. Рівень правової культури.

Структура правової психології спільноти. Характеристика правової просвіти групи та її членів.

Характеристика правової поінформованості групи.

Характеристика правової суспільної думки у групі.
Характеристика правового досвіду групи.

Методичні поради по вивченню теми

Достатньо важливим для засвоєння є матеріал стосовно структури правової психології спільнот. Головна роль належить правосвідомості, як регулятору поведінки членів групи, яка виражається у санкціонуванні, заохоченні або осуді правомірної або правопорушенні поведінки членів групи.

Оскільки права психологія – лише одна з властивостей психології групи, то характеристики останньої суттєво впливають на її формування. Доцільно при підготовці до цієї теми, опрацювати відповідні розділи з соціальної психології.

Студенти мають усвідомити взаємозв'язок правового досвіду групи з її правовим кліматом, який представляє собою комплексний феномен, який цілісно характеризує стан психологічної атмосфери правової групи. Правовий досвід групи як юридико-психологічний феномен представляє собою певний продукт всіх інших досвіді та втілюється у стійкі соціально-психологічні утворення.

Рівень теоретичного знання

Студенти повинні знати загальну характеристику спільнот незалежно від кількості людей, характеризувати основні елементи психологічної стратегії побудови та вдосконалення всіх форм юридичної та іншої роботи з населенням.

Рівень практичних навичок

Студенти повинні вміти обґрунтовувати значення основних підструктур правової психології суспільства, вільно володіти основами соціальної психології, робити порівняльний аналіз здобутків соціальної та юридичної психології щодо відповідної теми.

Теми рефератів

1. Правової клімат групи та його характеристика.

2. Характеристика групових ціннісна-нормативних орієнтацій.

Самостійна робота

Самостійно опрацювати питання:

- Правова психологія та психологія особистості.
- Спрямованість особистості на правомірну поведінку.
- Основні риси правової правосвідомості особистості.

Тема №4.

МЕТОДИ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Загальне уявлення про методологію науки. Загальнонаучні та психологічні принципи. Принцип об'єктивності. Принцип детермінізму. Принцип взаємозв'язку та взаємодії. Принцип системності. Принцип розвитку. Принцип взаємозв'язку психіки та діяльності.

Спеціальні методологічні принципи юридичної психології. Принцип психологічної специфічності. Принцип юридичної специфічності. Принцип психологічної цілісності. Принцип конструктивності. Принцип гуманності й законності.

Методи юридико-психологічного дослідження.

Методичні поради по вивченню теми

При опрацюванні теми особливу увагу доцільно звернути на повторення відповідної теми з загальної психології, та засвоїти специфіку методів та методологічних підходів саме у юридичній психології.

Крім загальнонаучних та психологічних принципів (об'єктивності, детермінізму, взаємозв'язку та взаєморозвитку, системності, розвитку тощо) особливу увагу необхідно приділити таким спеціальним методологічним принципам юридичної психології як **принцип психологічної специфічності**, який зобов'язує вскривати у юридичних фактах психологічну складову; **принцип юридичної специфічності**,

що виражає необхідність повного дослідження світу як індивідуально-психологічних, так і групових, соціальних явищ; **принцип конструктивності**, що застерігає від зведення результатів до рівню констатації фактів; **принцип гуманності та законності**, в якому визначається сама сутність правової держави.

Рівень теоретичного знання

Студенти повинні чітко орієнтуватися в системі принципів юридичної психології, засвоїти основну різницю та специфіку між методами загальної та юридичної психології, знати основний зміст методичних засобів та прийомів, що використовуються у юридичній психології

Рівень практичних навичок

Студенти повинні вміти розрізняти феноменологію основних методологічних підходів до юридико-психологічних фактів, вміти розрізняти основні види методів та методик дослідження у юридичній теорії та практиці.

Теми рефератів

1. Специфіка методу аналізу продуктів діяльності у юридичній психології.
2. Метод дослідження засобу скоєння злочину як психологічна інформація про злочинця.

Самостійна робота

Самостійно опрацювати питання:

- Значення принципу детермінізму у розкритті насильницьких злочинів.
- Застосування методів статистичної обробки матеріалу у юридичній психології.

Тема №5.

ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ ЮРИСТА

Проблема особистості у загальній та соціальній психології. Теоретико-методологічні передпосилки практичних рішень проблеми особистості у юридичній практиці.

Принцип цілісності та системності у психології особистості. Структура особистості. Принцип розвитку у дослідженні особистості.

Детермінація особистості юриста та його вчинків.

Методичні поради по вивченню теми

При опрацюванні теми бажано повторити тему «Індивід, індивідуальність, особистість» з диференціальної психології, та «Структура особистості» з загальної.

Студенти мають усвідомити, що проблема особистості – одна з найважливіших і с галузі права, і в діяльності правоохоронних органів. Принциповий взаємозв'язок між сформованістю фахівця-юриста як особистості та результатами його діяльності розкривають основні підструктури особистості фахівця, до яких входять ступінь професійної підготовленості, ступінь розвитку професійної спрямованості особистості, ступінь морально-психологічного ставлення та успішність діяльності.

Під час підготовки цієї теми студенти мають засвоїти, що психологія особистості цілісна, системна, структурна та ієрархічна.

При вивченні особистості юриста, необхідно дослідити всі сфери її життєдіяльності, інтегрально оцінювати особистість фахівця.

Рівень теоретичного знання

Студенти повинні знати структуру особистості за Платоновим, Басовим та Лазурським, характеризувати основні підструктури особистості, характеризувати особистість юриста з точки зору загальної та соціальної психології.

Рівень практичних навичок

Студенти повинні вміти розрізняти соціальне та біологічне у структурі особистості юриста, обґрунтовувати мотивацію поведінки фахівців різних юридичних професій.

Теми рефератів

1. Спрямованість особистості юриста.
2. Професійна значущі якості особистості юриста.

Самостійна робота

Самостійно опрацювати питання:

- Основні морально-психологічні особливості особистості юриста.
- Психологічна підготовка у юридичній практиці.

Тема №6.

ПСИХОЛОГІЯ РОБОТИ З ПЕРСОНАЛОМ ЮРИДИЧНИХ ОРГАНІВ

Психологічний відбір та його проблеми. Концептуальні основи психологічного відбору у судових та правоохоронних органах.

Здібність до юридичної та правоохоронної діяльності – системна характеристика особистості. Конкретні методики психологічного відбору.

Юридична освіта та психологія. Науково-педагогічні кадри юридичних закладів освіти.

Морально-психологічна та професійно-психологічна підготовка юриста.

Методичні поради по вивченню теми

Опрацювання цієї теми вимагає від студентів знання концептуальних основ психологічного відбору у правоохоронні органи. Тобто він має бути психологічно орієнтованим,

будуватися на методолого-теоретичних основах загальної психології.

Психологічний відбір може бути ефективним, якщо він будується на основі діагностики здібності особистості до різних галузей юридичної діяльності, яку у юридичній психології розуміють як **системну характеристику особистості**, до якої входять соціально-мотиваційні якості (життєві орієнтації, відповідальність), професійно-мотиваційні якості (мотиви вибору професії), правосвідомість, морально-психологічна підготовленість, пізнавальні психологічні якості (мислення, увага тощо), психофізіологічні якості.

Рівень теоретичного знання

Студенти повинні знати концептуальні основи психологічного відбору у правоохоронні органи, орієнтуватися у проблемі здібностей до юридичних професій.

Рівень практичних навичок

Студенти повинні оволодіти навичками спілкування під час психодіагностичного обстеження працівників судових та правоохоронних органів, оволодіти відповідним психодіагностичним інструментарієм.

Теми рефератів

1. Психологічне супроводження проходження служби в ОВС.
2. Морально-психологічна підготовка в юридичній професії.

Самостійна робота

Самостійно опрацювати питання:

- діагностика вольових якостей працівників судових та правоохоронних органів.
- Загальнопсихологічні вимоги до батареї тестів, що використовуються у професійному відборі та супроводженні служби.

Тема №7.
ПСИХОЛОГІЧНІ ДІЇ В ПРАВООХОРОННІЙ
ДІЯЛЬНОСТІ

Поняття про психологічні дії та психотехніку. Професійно-психологічні дії в юридичній діяльності. Психологічні засоби в юридичній діяльності.

Психологічний аналіз професійних ситуацій. Прийом системного аналізу ситуаційних психологічних факторів. Прийом аналізу об'єктивних психологічних факторів. Прийом аналізу обставинних психологічних факторів. Прийом аналізу суб'єктивних психологічних факторів.

Методичні поради по вивченню теми

Під час опрацювання теми студенти мають звернути увагу, що **психологічні дії** – це дії, спрямовані на рішення психологічних задач, які здійснюються психологічними засобами та прийомами.

В юридичній діяльності психологічні дії частіше за все мають характер допоміжних дій, які обслуговують рішення основної професійної задачі юридичних працівників.

Професійно-психологічні дії в юридичній діяльності – це опрацьовані передовою юридичною практикою, досліджені, апробовані юридичною психологією ефективні психологічні способи її здійснення.

Студенти мають виокремлювати поняття «**психотехніка**» - це вміле використання психологічних засобів та прийомів для рішення задач, які стоять перед фахівцем, причому не тільки психологічних.

При ознайомленні з конкретними прийомами аналізу студенти мають засвоїти, що кожний юридичний факт є унікальним, конкретним. Ця унікальність та конкретність пояснюється перш за все участю людини, яка завжди неповторна.

Рівень теоретичного знання

Студенти повинні знати особливості зв'язку правоохоронної діяльності з психологічними діями, специфіку психологічних дій у юридичній діяльності.

Рівень практичних навичок

Студенти повинні вміти розрізняти психологічні дії, операції та психологічні прийоми, володіти елементарними прийомами психотехніки.

Теми рефератів

1. Невербальні засоби у юридичній діяльності.

Самостійна робота

Самостійно опрацювати питання:

- Основні та допоміжні психологічні дії у юридичній діяльності.
- Психотехніка спілкування у роботі адвоката.

Тема №8.

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ ЙОГО СКЛАДАННЯ

Поняття психологічного портрету в правоохоронній діяльності та юридичній практиці.

Приєм складання психологічного портрету з наданням йому певних властивостей.

Приєм структуризації психологічного портрету.

Приєм використання всіх джерел інформації для складання психологічного портрету.

Вивчення людини у психологічному спостереженні.

Методичні поради по вивченню теми

При опрацюванні теми студенти мають засвоїти основні правила складання психологічного портрету.

Правило вибірковості орієнтує на необхідність вибору певних психологічних характеристик особистості; **правило достатності** передбачає, що перелік психологічних особливостей не має меж, тому треба орієнтуватися на необхідний мінімум; **правило достовірності** рекомендує також не обмежуватися кількісними показниками, а прислуховуватися до достовірної інформації; **правило цілісності** підтверджує, що психологія людини може бути зрозуміла лише у комплексі всіх вчинків та дій.

Особливу роль при складанні психологічного портрету має аналіз продуктів діяльності та спостереження.

Психологічне спостереження – це особлива психологічна дія, яка обслуговує рішення правоохоронних задач та спрямована на вивчення психологічних особливостей людей, з якими юрист-професіонал має справу.

Рівень теоретичного знання

Студенти повинні знати діюче кримінально-процесуальне законодавство, яке регулює норми використання психологічного портрету у правоохоронній та судовій практиці.

Студенти повинні усвідомити місце загальної та диференціальної психології у складанні психологічного портрету особистості.

Рівень практичних навичок

Студенти повинні вміти використовувати правила складання психологічного портрету та прийоми його структуризації.

Теми рефератів

1. Значення методу аналізу продуктів діяльності у юридичній практиці.
2. Місце скоєння злочину як проекція особистості насильницького злочинця.

Самостійна робота

Самостійно опрацювати питання:

- Нейролінгвістичне програмування у юридичній практиці.
- Зовні прояви психології особистості.
- Прийоми виявлення у спостереженні кримінально значущих ознак.

Тема №9.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ, ВСТАНОВЛЕННЯ КОНТАКТУ ТА ДОВІРЛИВИХ ВІДНОШЕНЬ

Загальна психотехніка професійного спілкування. Прийом комплексної психологічності спілкування. Прийом створення благоприємних психологічних умов для вирішення задач спілкування. Прийом розвитку благоприємної психологічної атмосфери у ході спілкування. Прийом досягнення моменту істини у вирішення задач спілкування.

Встановлення психологічного контакту та довірливих відношень у спілкуванні юриста.

Основні психологічні умови встановлення психологічного контакту.

Психологічний вплив під час встановлення контакту.

Методичні поради по вивченню теми

Під час опрацювання теми студенти мають усвідомити основні відмінності професійного спілкування юриста від звичайної комунікації – це не проста розмова, а акт поведінки та дій, який здійснюється для вирішення певних професійних задач.

При підготовці до практичних занять особливу увагу бажано приділити засвоєнню конкретних прийомів та правил професійного спілкування:

прийом комплексної психологічності спілкування передбачає правило психологічних умов, сценарію спілкування та використання всієї психологічності, на яку юрист здібний;

прийом створення благоприємних психологічних умов для вирішення задач спілкування передбачає правило благоприємних умов спілкування, правило створення благоприємного враження на співбесідника;

прийом розвитку благоприємної психологічної атмосфери у ході спілкування передбачає правило авторитету, справедливості та доброзичливості представника влади, правило діалогічності, уваги до співбесідника та активного слухання та підтримки умовної активності громадянина;

прийом досягнення моменту істини у вирішення задач спілкування передбачає правило відмови від демонстрації власної вищості, правило вивчення співбесідника та врахування його психології, психічних станів у спілкуванні.

Рівень теоретичного знання

Студенти повинні знати зміст основних правил та прийомів спілкування у професійній діяльності.

Студенти повинні усвідомити етичні норми та критерії професійного спілкування у юридичній практиці.

Рівень практичних навичок

Студенти повинні вміти наводити приклади практичного застосування конкретних правил та прийомів спілкування, опанувати практичними навичками професійного спілкування.

Теми рефератів

1. Характеристика правовірних засобів психологічного впливу.

Самостійна робота

Самостійно опрацювати питання:

- способомпрометації «друзів» під час допиту;
- спосіб інформаційного випадку.

Тема №10.
**ПСИХОЛОГІЯ ВИКРИТТЯ МАСКУВАННЯ,
ІНСЦЕНУВАНЬ ТА НЕПРАВДИВОГО АЛІБІ**

Визначення маскування. Основні прийоми маскування.
Види маскування.

Викриття інсценувань. Визначення інсценування. Види інсценувань. Основні цілі інсценувань.

Неправдиве алібі як різновид інсценування.

Методичні поради по вивченню теми

Студенти мають засвоїти, що під маскуванням йдеться про дії злочинця або правопорушника, які мають за ціль приховування справжніх намірів, дезінформовання та введення в оману працівників органів правопорядку.

Маскування завжди пов'язане з застосуванням спеціальних засобів та прийомів, а саме:

- маскування особистості злочинця,
- дії на етапі підготовки злочину, пов'язані з його укриванням,
- маскування зв'язків співучасників злочину,
- дії по укриванню слідів злочину.

Особливу увагу необхідно приділити виділенню цілей, з якими робиться інсценування:

- «правдоподібне» уявлення про мотиви злочинної діяльності (мотиваційні інсценування);
- «правдоподібне» уявлення про спосіб відносно суб'єкта злочинної діяльності (операційні інсценування);
- формування «правдоподібного» образу результату злочинної діяльності (когнітивні інсценування).

Рівень теоретичного знання

Студенти повинні знати основні види та моделі інсценування та неправдивого алібі.

Студенти повинні усвідомити взаємозв'язок між знаннями з загальної, диференціальної та соціальної психології відносно дослідження психологічних аспектів викриття маскування.

Рівень практичних навичок

Студенти повинні оволодіти основними навичками розкриття маскування, що може проявлятися у невербальній сфері особистості.

Теми рефератів

1. Характеристика процесу формування моделі інсценування.
2. Основна лінія поведінки суб'єкта після інсценування.

Самостійна робота

Самостійно опрацювати питання:

- Судово-психологічна експертиза розкриття інсценування;
- Основні помилки у організації інсценування.

Тема №11.

ПСИХОТЕХНІКА В РОБОТІ ЮРИСТА

Поняття про психотехніку та психотехнічні засоби. Основні прийоми професіоналізації психотехніки.

Приєм мовленнєвого багатства та культури. Приєм використання всіх умовних засобів. Приєм виразності.

Характеристика невербальних засобів. Використання можливостей міміки.

Психотехніка побудови висловлювань. Основні прийоми побудови висловлювань в роботі юриста.

Психотехніка мовленнєвого доказування та спростовування заперечень.

Методичні поради по вивченню теми

Під час опрацювання теми рекомендуємо особливу увагу звернути на новітні психологічні технології, які спрямовані на встановлення істини, а також на характеристики основних та допоміжних засобів мови: вербальних, невербальних та обставовочно-поведінкових.

Студенти мають особливу увагу приділити питанням виокремлення прийомів психотехніки. Прийом професіоналізації психотехніки є одним з основних, який визначає всі інші елементи психотехніки мови юриста. Основними вимогами до використання психотехніки у юридичній практиці є професійна спрямованість, професійна адаптованість, правовий професіоналізм, етичність.

Психотехніка використання мовленнєвих та невербальних засобів передбачає **прийом мовленнєвого багатства та культури**, коли одне просте слово, один вдалий епітет інколи можуть сказати більше, ніж довгі переконання.; **Прийом використання всіх мовленнєвих засобів**, коли кожна з особливостей мови юриста посилює її ефект у кожному конкретному випадку; **прийом виразності** (емоційної, лексичної, фонетичної, граматичної та недопущення зриву голосу).

Опрацьовуючи тему, студенти повинні зосередитися на використанні юристом невербальних засобів впливу та мовлення. Рекомендуємо повторити відповідні теми з соціальної психології.

Рівень теоретичного знання

Студенти повинні знати основні види вербальних та невербальних засобів, орієнтуватися у спеціальних правилах психотехніки.

Студенти повинні усвідомити необхідність дотримання законів та норм формальної логіки у професійній промові юриста.

Рівень практичних навичок

Студенти повинні вміти наводити приклади, які ілюструють конкретні правила та прийоми професійної психотехніки юриста, володіти практичними навичками ввічливого та грамотного професійного спілкування.

Теми рефератів

1. Використання прийому діалогічності та його можливостей у ю.ридичній практиці. Принцип Сократа.
2. Характеристика основних способів доказування.

Самостійна робота

Самостійно опрацювати питання:

- Спекулятивні способи спілкування;
- Риторичні способи спілкування;
- Впливовість мови та її основні форми.

Питання для самостійної роботи.

1. Виникнення юридичної психології.
2. Визначення правової системи, правового суспільства та правової сфери держави та суспільства.
3. Інтегративний характер предмету юридичної психології.
4. Інтегративний характер предмету юридичної психології.
5. Цілі та основні завдання юридичної психології як науки.
6. Психологічна сутність та структура предмету юридичної психології.
7. Правові засоби та психологія. Психологічний механізм як головне джерело юридичної сили.
8. Структура правової психології спільноти.
Характеристика правової просвіти групи та її членів.
9. Характеристика правової поінформованості групи.
10. Характеристика правової суспільної думки у групі.
11. Характеристика правового досвіду групи.
12. Спеціальні методологічні принципи юридичної психології.

13. Теоретико-методологічні передпосилки практичних рішень проблеми особистості у юридичній практиці.

14. Психологічний відбір та його проблеми.

15. Концептуальні основи психологічного відбору у судових та правоохоронних органах.

16. Конкретні методики психологічного відбору.

17. Морально-психологічна та професійно-психологічна підготовка юриста.

18. Поняття про психологічні дії та психотехніку.

19. Професійно-психологічні дії в юридичній діяльності.

20. Психологічні засоби в юридичній діяльності.

21. Психологічний аналіз професійних ситуацій.

22. Прийом системного аналізу ситуаційних психологічних факторів.

23. Прийом аналізу об'єктивних психологічних факторів.

24. Прийом аналізу обставочних психологічних факторів.

25. Прийом аналізу суб'єктивних психологічних факторів

26. Поняття психологічного портрету в правоохоронній діяльності та юридичній практиці.

27. Прийом складання психологічного портрету з наданням йому певних властивостей.

28. Прийом структуризації психологічного портрету.

29. Прийом використання всіх джерел інформації для складання психологічного портрету.

30. Вивчення людини у психологічному спостереженні.

31. Визначення маскуванню. Основні прийоми маскуванню.

Види маскуванню.

32. Викриття інсценувань. Визначення інсценування.

33. Неправдиве алібі як різновид інсценування.

34. Поняття про психотехніку та психотехнічні засоби.

Основні прийоми професіоналізації психотехніки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бочелюк В. Й. Юридична психологія : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. К. : Ніка Центр, 2019. 284 с.
2. Гуменюк О. Г. Основи загальної та юридичної психології. Підручник за рейтингово- модульною системою навчання. Видавництво «Видавничий дім «Скіф»», 2012. 592 с.
3. Каравець Р. С. Судова психологія: навч. посібник. Видавництва«Правова Єдність», 2017. 112 с.
4. Каравець Р. С. Юридична психологія: навч. посібник. Видавництва «Алерто», 2019. 150 с.
5. Ключко І. М., Єфремов А. М., Щербатюк О. В. Психологічний дайджест в схемах і таблицях. Біла Церква: Білоцерківський центр ПКП ДКВС України, 2020. 90с.
6. Коновалова В. Є. Правова психологія: навч. посібник. Харків, 2021. 197 с.
7. Розов В. І. Психологія оперативно-розшукової діяльності в схемах і таблицях: навч. посібник. Видавництва «КНТ», 2022. 148 с.
8. Шепітько В. Ю., Коновалова В. О. Юридична психологія : навч. посібник. Видавництва «ПРАВО», 2019. 288 с.
9. Юридична психологія: хрестоматія / Укладачі: Л. І. Казміренко, О. І. Кудерміна. Київ, 2017. 427 с.
10. Юнг Н. В., Смокова Л. С., Кологривова Н. М. Роль соціума у формуванні особистості підлітка // Габітус. 2021. Т. 2, №24. 2021. С. 118-124. DOI <https://doi.org/10.32843/2663-5208.2021.24.2.21>
11. Budiyanskiy N. F., Vishtalenko E. D., Yung N. V. The course of lectures of general psychology. Part 2. Odessa: publisher Bukaev V.V., 2017. 100 p.
12. The course of lectures of general psychology. Part 1 / Budiyanskiy N. F., Vishtalenko E. D., Yung N. V. Odessa: publisher Bukaev V. V., 2016. 104p.

ЕЛЕКТРОННІ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. <https://medkniga.com.ua/28355-yuridichna-psihologiya-navchalnij-posibnik/>
2. <https://medkniga.com.ua/6736-yuridicheskaya-psihologiya-uchebnik-dlya-vuzov-5-e-izd-pererabotannoe-i-dopolnennoe/>
3. <https://medkniga.com.ua/28354-sudova-psihologiya-navchalnij-posibnik/>
4. <https://medkniga.com.ua/49984-kriminalnaya-psihologiya/>
5. <https://medkniga.com.ua/6174-osnovi-zagalnoyi-ta-yuridichnoyi-psihologiyi-pidruchnik-za-rejtingovo-modulnoyu-sistemoyu-navchannya/>
6. <https://medkniga.com.ua/46775-psihologiya-operativno-rozshukovoyi-diyalnosti-v-shemah-i-tablitsyah/>

Навчальне видання

ЮРИДИЧНА ПСИХОЛОГІЯ

*Методичні рекомендації
для студентів спеціальності 053 «Психологія»
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти*

Укладач:

Юнг Наталія Володимирівна

Підп. до друку 24.04.24 Формат 60x90/16.Папір офсетний
Гарн. «Times» Друк цифровий. Ум.друк. арк. 2.
Наклад 500 пр.

Видавець Букаєв Вадим Вікторович
вул.Пантелеймонівська, 34, м. Одеса, 65012
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №2783 від 02.03.2007 р.
Тел. (094) 964393 *email*: 7431393@gmail.com